

ZAVRŠNI IZVJEŠTAJ O IZVRŠENIM ARHEOLOŠKIM RADOVIMA NA TRASI AUTOPUTA KORIDORA Vc 5, SMUCKA – LEPENICA

Uvod

Rad koji je prethodio arheološkom istraživanju je, kao prvo, rekognosciranje terena sa ciljem određivanja potencijalnih arheoloških lokaliteta. Tom prilikom utvrđeno je da se na pojedinim lokacijama za koje se prema morfološkim karakteristikama zemljišta, kao što su na primjer, uzdignute grede u ravnici ili zaobljeni brežuljci (tumuli), moglo pretpostaviti da se nalaze potencijalni arheološki ostaci. Radovi su izvršeni na slobodnim površinama i na površinama zauzetim poljoprivrednim nasadima. Obzirom na vrijeme rekognosciranja (juli 2011. godine), bilo je na nekim dijelovima nasada i travnatih terena vrlo teško uočiti određene osobine zemljišta i površinske nalaze. Ustanovljeno je da su površinski nalazi izuzetno rijetki i da nisu prezentirali neka potencijalna nalazišta jer su uglavnom bili recentne provenijencije. Na kraju je, prema dobijenim rezultatima rekognosciranja odlučeno da se na pojedinim dionicama trase autoputa istraži osam probnih rovova (u daljem tekstu označeni kao PR) određene dužine i pravca. Arheološka istraživanja obavljena su u dva termina tokom 2012. godine: od 3-5. jula – Poddionica Smucka-Dol i od 24.-26. septembra - Poddionica Mokrine-Lepenica.

Metodologija probnih arheoloških iskopavanja

Unutar probnih rovova određeno je da se na svakih 30-60 m kopaju, na pristupačnim dijelovima zemljišta, kopaju dužine oko 2 m, širine od 0.80 do 1m i dubine u zavisnosti od prirode donjeg sloja. Dio sonde je u potpunosti kopan ručno, a dio sonde je kopan do 0.50 m dubine mašinski, dok su donji slojevi kopani ručno da bi se eventualni arheološki slojevi zaštitili od uništavanja. Njihova dužina varirala je od 2-2,50 m, širina od 0.80-1 m, u zavisnosti od toga da li je gornji sloj kopan ručno ili mašinski.

Rezultati arheološkog istraživanja

Arheološka istraživanja izvršena su na sedam PR isključivo na stacionažama trase autoputa i regionale. Pošto se rov PR 6 nalazio skoro cijelom površinom van tih trasa na njemu nisu izvršeni radovi. Ukupno je otkopano 46 sonde, koje su postavljene na različitim međusobnim udaljenostima unutar svakog PR, u zavisnosti od karakteristika terena i stanja na terenu uvjetovanim postojanjem šumaraka i međa, a rijetko i neobranim nasadima koji su bili pred skorim dozrijevanjem. Kompletan uvid u radove nalazi se u Terenskom dnevniku arheoloških radova na trasi Tarčin-Lepenica, kao prilogu ovom Izvještaju.

Pošto su rovovi na raznim međusobno udaljenim lokacijama, primjećeno je da se u probnim sondama na trasi autoputa **Smucka-Lepenica**, razlikuju karakteristike donjih slojeva.

Smucka-Dol (03. do 05. 07.2012.)

Na ovoj dionici nalazili su se probni rovovi br. 3, 2, 4, 1 (pobrojani prema toku istraživanja).

U PR 3, u kojem je iskopano osam sonde (od sonde 1-8) donji slojevi su bili tvrdi i nabijeni. U njima se naišlo na slojeve glinovite žute zemlje gusto pomiješane sa većim i manjim kamenjem. Kopanje samo osam sonde trajalo je cijeli radni dan jer je cijeli iskop u svim sondama izvršen ručno.

U PR 2 iskopane su 4 sonde (sonde 9-12) koje su imale istovjetan karakter donjih slojeva koji se sastoje od kompaktne glinovite zemlje sa pojavom rijetkih komada mekog kamenja. Ovi mali komadići kamenja se mogu razlomiti rukom jer još nisu do kraja formirani ili njihovu mekoću uzrokuje močvarno zemljište. Tokom radova na njih je usmjerena posebna pažnja jer se u profilima pokazuju kao dijelovi koji su potencijalno ukazivali na postojanje kulturnog sloja zbog njihove oker i crvenkaste površine ili crne boje jezgre. Međutim, pri pregledu ustanovljeno je da su oni prirodna formacija.

U PR 4 otkopane su 4 sonde (sonde 13-16) i to iz dva razloga: građevinskih radova na toj poziciji i same karakteristike donjih dijelova tla u otkopanim sondama. Zemljište na kojem su otkopane sonde nalazi u ravnicama pored potoka, između potoka i kampa izvođeča na uzdignutom terenu uz cestu za Mostar. Ovaj teren je močvaran i glinovit. U tri od četiri iskopane sonde pojavila se voda na dubini od metra.

U PR 1 iskopane su četiri sonde (sonde od 17-20). U tri sonde pojavili su se sukcesivni slojevi naplavina i međuslojevi pjeskovite zemlje. Slojevi naplavina su bili interesantni radi crne i crvene boje, kao i međuslojevima taloženja između njih. Zato su ove sonde posebno posebno ispitivane dva dana i produbljivane bankinama da bi odredilo stanje uočeno u profilima.

Mokrine-Lepenica (24. do 26. 09. 2012.)

Na ovoj dionici nalazili su se probni rovovi br. 5, 7, 8.

U PR 5 iskopano je 7 sonde (sonde od 21-27). U svim sondama donji sloj je bio od tvrde nabijene zemlje, koja je u pojedinim sondama bila mješana sa sitnim riječnim oblucima, ili sa puno sitnijeg i krupnijeg kamenja.

PR 7 se protezao na padini koja je bila između kuća iznad rova i doline kroz koju prolazi glavna cesta u dolini Lepenice. Zemlja u ovom rovu je bila nešto mekša nego prethodno iskopanom rovu (PR 5). U PR 7 iskopano je 7 sonde (sonde 28- 34). Zemlja je glinovita i nije bila teška za iskop. U dvije sonde su bile poprečno položene

vodovodne cijevi na granici gornjih i sterilnih donjih slojeva te se njihov iskop tu i završavao.

U PR 8 otkopano je 12 sondi (sonde 35-46). Duž čitavog rova zemljište je bilo močvarno. Donji slojevi su od gline žute ili sive boje, koja je zavisila od stepena močvarnosti tla. Na ovom terenu bile su dvije izrazitije razlike u karakteristikama donjeg sloja. U dijelu sondi donji sloj je bila glina pomiješana sa sitnijim kamenjem, uglavnom riječnim, a u drugom dijelu sondi je bila glina, pomiješana sa tzv. mekim kamenjem crne boje, koje je vjerojatno bilo više izloženo uticaju vode. U nekoliko sondi se na većoj ili manjoj dubini pojavila voda, a u jednoj sondi je bila poprečno ukopana vodovodna cijev u gornju površinu gline.

Zaključak

Planirani posao je obavljen u onom obimu koliko su to dozvoljavali prirodni uslovi na terenu. Sve sonde su bile bez nalaza. To je ujedno potvrda rezultata prethodnog površinskog pregleda terena, što znači da na istraženim dijelovima ove trase autoputa nema arheoloških ostataka.

Prilozi uz Završni Izvještaj:

- Terenski dnevnik arheoloških radova sa 8 karata sa obilježenim mjestima iskopa sondi. Prilozi su poredani od sode 1 do sonde 46.
- Izvještaj s arheološkog rekognosciranja 2011.(L. Fekeža-Martinović, S. Čobanov)
- Izvještaj s arheološkog rekognosciranja 2011sa 8 karata. (P. Skelac)